

Den goda och den onda draken – mytiska väsen i konst och medicin

II Draken är det mytiska djurväsen som följt människan längst, vare sig vi började vandra i Rift Valley, i Mesopotamien eller vid Gula flodens slammiga stränder. Den har framställts som både god och ond: kineserna, som anser sig vara upphovsmän till bilden av draken, betraktar den som en vän och väktare, i väst har våra sinnen vänts emot draken efter alla bilder av S:t Görän i strid med detta farliga djur. Att draken ändå respekterats för sina krafter framgår av det faktum att dess »ben«, »tänder« och »blod« använts i medicinen.

Den kinesiska konsten, som burits fram med buddismens och daoismens hjälp, vill behaga ögat, undervisa och samtidigt stimulera fantasin. Bakom en bild vilar ofta en allegori. När konstnären målar pupillerna på sin drake blir detta väsen plötsligt levande.

Under dynastierna efter Tang beslöts på 900-talet att konstskolorna måste undervisa om »de nio likheterna«, dvs att en drake måste framställas med kamelhuvud och kronhjortshorn, demon- eller räkögon, koöron, ormhals, mussel- eller karpbuk, tigertassar och örnklor samt

karpfjäll. Fjällens antal bestämdes till 117 och skulle utformas elegant efter persiskt mönster.

Den orientaliska draken avbildas ofta med den flammande pärlan. Denna »ruyi zhy«, önskepärla, målas vanligen omvärd av eldslågor med magisk kraft. Den har setts som en förening av yins och yangs energi och det ultimata målet för sinnlig kärlek. Denna »drakboll« har även uttolkats som åsken eller den regngivande månen; daoismen har sett den som upplysningens pärla.

I arkeologiska fynd och målningar har draken ofta beskrivits som ett gott väsen, tills Johannes Uppenbarelsebok vände på begreppen i Västerlandet: »En stor eldfärgad drake ... den ursprungliga ormen, den som kallas Djävul och Satan«. Draken blev nu symbolen för ondskan. Otaliga är de avbildningar av hjältemodiga riddare i färd med att ta en stackars drake av daga. Lansen måste vara av trä och järnsködd, eftersom endast järn kun-

de bita på en drake. Om lansen vore av metall skulle drakens gift kunna flyta ut med den och drabba riddaren själv.

Har vi männe haft någon medicinsk nytta av »världens största fjälliga reptil«? Pulvriserade drakben har använts mot dysenteri, kolik, näsblödning och hjärtåkomor. Draktänder och drakhorn ordinerades vid epilepsi och melankoli. Finurligt nog hade man upptäckt att drakblod förvandlades till bärnsten då det droppat till marken och kunde brukas vid njur- och blåssten, en terapi som rekommenderades av den tyska mystikern, diktaren, musikern och helgonet Hildegard av Bingen på 1100-talet. Ett bett av en havsdrake behandlades sedan antiken bäst med pulver av basilika. Och så sent som vid conquistadorernas första kontakt med indianerna fann man att de halstrade drakkött på stranden.

Men vad gjorde drakarna när de själva blev sjuka? Vid konjunktivit sägs de ha

Den keltiska konsten har frambragt många intrikata mönster och säregna figurer, kanske till och med inspirerat till våra runslingor. På bilden slåss tvenne drakar på midsommarafton. När den ena skriar följande dags afton utbryter galenskap, barnlöshet och kaos i hela Lludds kungarrike, berättar legenden (ur »The Mystic Dawn: Celtic Europe«).

Kinesiskt pappersklipp (inköpt i Guangshou). Traditionellt satt mormor i det kinesiska hemmet på kängen, den stora familjesängen, och klippte papper åt barnbarnen i olika drakmönster. Numera maskintillverkas dessa papperssilhuetter.

På ett antikt kinesiskt broderi från en sidendräkt som tillhört kejsarinnan av Qing-dynastin leker den femtåiga draken med sin magiska flammande pärla och dansar bland moln och fladdermöss, även dessa favoritmotiv i kinesisk konst.

Den flammande pärlan (infälld ovan, ur »Art of the dragon«) är ett vanligt attribut till den orientaliska draken. Pärlan avbildas vanligen omvärd av eldslågor med magisk kraft. Den har setts som en förening av yins och yangs energi. Denna »drakboll« har även uttolkats som åskan eller den regngivande månen; daoismen har sett den som upplysningens pärla.

använt fänkål, både lokalt och peroralt. Balis var ett örtpreparat som gavs för att återuppliva nyfödda dragonetter. Sedan letade draken ständigt efter endivesallad, vars bittra saft dracks mot en kronisk magkatarr. Halsbrännan fick draken att till strid utmana elefanten, känd för sitt svala blod, i hopp om att själv kunna förvärva denna egenskap.

Att Ostasiens och Västerlandets drakar är två olika varelser är alldeles uppenbart: en kinesisk färgkaskad med drakar är väsensskild från S:t Göransmotivet i en ortodox kyrkoikon.

Så blev en tidsepoks käraste djur vår stormaktstids »styggeliga ohyr«, även om de kinesiska drakarnas intåg i vårt land med 1700-talets kineseriväg senare kunde mildra våra sinnen gentemot sadjudret draken.

Bertil Flöistrup
leg läkare, Danderyd

En patient målade på 1950-talet en tolkning av genesen till sitt magsår. En drake stöter håll med sina noshorn, kittlar cardia med svansen medan tungan retar pylorus.

Referenser

- de Bry T. America. 1584.
 Fleming F, Shahruck H, Scott Littleton C, Malcor LA, McInnes J. The mystic dawn: Celtic Europe. Amsterdam: Duncan Baird; 1996.
 Flöistrup NB. A world of dragons. Hong Kong: Joint Publishing Co; 2000.
 Flöistrup NB. Drakar i öst och väst. Spånga: APEC Förlag AB; 2001.
 Cang Shi, Huang Zu'an, Cheng Mingshi, Xu Qian, Li Renchen, Bao Yujun, et al. The dragon. Beijing: People's Daily Press; 1988.
 Yang X, Li Y, Xu N. Art of the dragon. Hong Kong: Studio Vista, 1989.